

Regeringens proposition

1981/82:92

om ansvarighet för närradio;

beslutad den 8 mars 1982.

Regeringen föreslår riksdagen att anta de förslag som har tagits upp i bifogade utdrag av regeringsprotokoll ovannämnda dag.

På regeringens vägnar

THORBJÖRN FÄLLDIN

CARL AXEL PETRI

Propositionens huvudsakliga innehåll

Med anledning av att regeringen föreslår att verksamheten med närradio skall fortsätta och utvidgas läggs i denna proposition fram ett förslag till lag om ansvarighet för närradio. Lagen överensstämmer i allt väsentligt med den lag som f.n. gäller för försöksverksamheten på området. Den nu föreslagna lagen bygger liksom den tidigare på samma principer som ansvarsreglerna för pressen och Sveriges Radio.

1 Förslag till Lag om ansvarighet för närradio

Härigenom föreskrivs följande.

1 § Denna lag gäller yttrandefriheten i ljudradioprogram som sänds med stöd av närradiolagen (1982:000).

Föreskrifterna i 2 §, 5 § andra stycket, 7 § första, tredje och fjärde styckena samt 8–9 a §§ radioansvarighetslagen (1966:756) är tillämpliga på radioprogram som anges i första stycket. Därvid skall vad som sägs om radioprogram, programföretag och radioansvarighetslagen i stället avse program som anges i första stycket, sammanslutningar som har tillstånd att sända närradio samt denna lag. I frågor som inte behandlas i de angivna föreskrifterna i radioansvarighetslagen eller i denna lag gäller vad som föreskrivs i andra författningar.

2 § Varje sammanslutning, som avser att sända närradio, skall för programverksamheten utse en programutgivare med uppgift att förebygga yttrandefrihetsbrott. Ingenting får sändas mot programutgivarens vilja.

Programutgivaren skall vara myndig och ha hemvist i Sverige. Han får inte vara i konkurstillstånd. Sammanslutningen skall anmäla vem som är programutgivare till den myndighet som prövar frågor om tillstånd att sända närradio.

Om den som är utsedd till programutgivare inte längre är behörig eller om hans uppdrag upphör, skall sammanslutningen omedelbart utse en ny programutgivare.

3 § Sammanslutningen får utse en eller flera personer att vara ersättare för programutgivaren. Föreskrifterna i 2 § första och andra styckena gäller också i fråga om ersättare.

4 § Varje sändning av ett radioprogram skall avslutas med uppgift om vilken sammanslutning som sänder programmet. Om en ersättare för programutgivaren tjänstgör i dennes ställe, skall uppgift samtidigt lämnas om vem som tjänstgör.

5 § Den som är anmäld som programutgivare är ansvarig för yttrandefrihetsbrott i radioprogram som sänds av sammanslutningen. Den som är anmäld som ersättare är dock ansvarig för ett program för vilket han i sändningen av programmet anges vara programutgivare.

Om den som är anmäld som programutgivare eller ersättare inte är behörig eller om uppdraget som programutgivare eller ersättare har upphört, vilar det ansvar för yttrandefrihetsbrott som programutgivaren eller ersättaren skulle ha burit i stället på den som är ställföreträdare för sammanslutningen.

Ansvar för yttrandefrihetsbrott i radioprogram eller för medverkan till ett sådant brott får inte ådömas någon annan än den som är ansvarig enligt första eller andra stycket.

6 § För skada på grund av yttrandefrihetsbrott i ett radioprogram svarar den som enligt 5 § är ansvarig för brottet.

Sammanslutningen är skyldig att ersätta skadan tillsammans med den som är ansvarig för brottet.

Skadeståndsskyldighet får inte åläggas någon annan än den som är ansvarig för skadan enligt första eller andra stycket.

7 § Den som enligt 5 § är ansvarig för innehållet i ett radioprogram skall anses ha haft kännedom om innehållet och ha medgett att programmet sändes.

8 § Sammanslutningen skall se till att varje program som sänds spelas in och att inspelningen bevaras minst sex månader från sändningen. Rätt att kostnadsfritt ta del av en sådan inspelning och få en utskrift av vad som har yttrats i programmet har

1. justitiekanslern,
2. en enskild som anser att ett yttrandefrihetsbrott mot honom har begåtts i programmet eller att han har lidit skada på grund av ett yttrandefrihetsbrott i programmet, om det inte är uppenbart att han inte berörs av programmet på ett sådant sätt att han kan vara målsägande.

9 § Den som uppsåtligen eller av oaktsamhet underlåter att fullgöra någon av sina skyldigheter enligt 8 § döms till böter eller fängelse i högst ett år.

Justitiekanslern är åklagare i mål om ansvar för brott som avses i första stycket.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1982, då lagen (1978:480) om ansvarighet i försöksverksamhet med närradio skall upphöra att gälla. Äldre bestämmelser gäller dock fortfarande i fråga om radioprogram som avses i lagen (1978:479) om försöksverksamhet med närradio.

2 Förslag till Lag om ändring i rättegångsbalken

Härigenom föreskrivs att 36 kap. 5 § rättegångsbalken skall ha nedan angivna lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

36 kap

5 §¹

Den som till följd av 2 kap. 1 eller 2 § eller 3 kap. 1 § sekretesslagen (1980:100) eller bestämmelse, till vilken hänvisas i något av dessa lagrum, ej äger lämna uppgift må ej höras som vittne därom utan tillstånd från den myndighet i vars verksamhet uppgiften har inhämtats.

Ej heller må advokat, läkare, tandläkare, barnmorska, sjuksköterska, kurator vid familjerådgivningsbyrå, som drives av kommun, landstingskommun, församling eller kyrklig samfällighet, eller deras biträden höras angående något, som på grund av denna deras ställning förtrotts dem eller de i samband därmed erfarit, med mindre det är i lag medgivet eller den, till vilkens förmån tystnadsplikten gäller, samtycker därtill.

Rättegångsombud, biträde eller försvarare må ej höras som vittne om vad för uppdragets fullgörande förtrotts honom, med mindre parten medger, att det må yppas.

Utan hinder av vad i andra eller tredje stycket sägs vare annan än försvarare skyldig att avgiva utsaga i mål angående brott, för vilket icke är stadgat lindrigare straff än fängelse i två år.

Om tystnadsplikt för präst inom svenska kyrkan är särskilt stadgat. Präst inom annat trossamfund än svenska kyrkan eller den som i sådant samfund intager motsvarande ställning må icke höras som vittne om något som han vid enskilt skriftermål eller under själavårdande samtal i övrigt har erfarit.

Den som har tystnadsplikt enligt 3 kap. 3 § tryckfrihetsförordningen, 9 § radioansvarighetslagen (1966:756), 1 § lagen (1978:480) om ansvarighet i försöksverksamhet med närradio eller 11 § lagen (1981:509) om ansvarighet för radiotaltidningar får höras som vittne om förhållanden som tystnadsplikten avser endast i den mån det föreskrivs i nämnda paragrafer.

Den som har tystnadsplikt enligt 3 kap. 3 § tryckfrihetsförordningen, 9 § radioansvarighetslagen (1966:756), 11 § lagen (1981:509) om ansvarighet för radiotaltidningar eller 1 § lagen (1982:000) om ansvarighet för närradio får höras som vittne om förhållanden som tystnadsplikten avser endast i den mån det föreskrivs i nämnda paragrafer.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1982. Äldre bestämmelser gäller fortfarande i fråga om vittnesförhör med den som har tystnadsplikt enligt 1 § lagen (1978:480) om ansvarighet i försöksverksamhet med närradio.

¹ Senaste lydelse 1981:510.

3 Förslag till

Lag om ändring i sekretesslagen (1980:100)

Härigenom föreskrivs att 16 kap. 1 § sekretesslagen (1980:100)¹ skall ha nedan angivna lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

16 kap.

1 §²

Att friheten enligt 1 kap. 1 § tryckfrihetsförordningen att meddela och offentliggöra uppgifter i vissa fall är begränsad framgår av 7 kap. 3 § första stycket 1 och 2 samt 5 § 1 och 2 samma förordning. De fall av uppsåtligt åsidosättande av tystnadsplikt, i vilka nämnda frihet enligt 7 kap. 3 § första stycket 3 och 5 § 3 tryckfrihetsförordningen i övrigt är begränsad, är de där tystnadsplikten följer av

2. 3 kap. 3 § tryckfrihetsförordningen, 9 § radioansvarighetslagen (1966:756), 1 § lagen (1978:480) om ansvarighet i försöksverksamhet med närradio eller 11 § lagen (1981:509) om ansvarighet för radiotaltidningar

2. 3 kap. 3 § tryckfrihetsförordningen, 9 § radioansvarighetslagen (1966:756), 11 § lagen (1981:509) om ansvarighet för radiotaltidningar eller 1 § lagen (1982:000) om ansvarighet för närradio

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1982. Äldre bestämmelser gäller fortfarande i fråga om ansvar för åsidosättande av tystnadsplikt enligt 1 § lagen (1978:480) om ansvarighet i försöksverksamhet med närradio.

¹ Lagen omtryckt 1980:880.

² Senaste lydelse 1981:511.

JUSTITIEDEPARTEMENTET

Utdrag
PROTOKOLL
vid regeringssammanträde
1982-01-14

Närvarande: statsministern Fälldin, ordförande, och statsråden Ullsten, Wikström, Friggebo, Dahlgren, Åsling, Söder, Johansson, Wirtén, Andersson, Boo, Petri, Eliasson, Gustafsson, Elmstedt, Tillander, Ahrlund, Molin

Föredragande: statsrådet Petri

Lagrådsremiss om ansvarighet för närradio

1 Inledning

År 1978 inleddes en försöksverksamhet med lokalt begränsade rundradio-sändningar, s.k. närradio och när-TV (prop. 1977/78:91, KrU 1977/78:24, rskr 1977/78:337). Rätten att sända närradio och när-TV regleras i lagen (1978:479) om försöksverksamhet med närradio. I fråga om yttrandefriheten i försöksverksamheten finns bestämmelser i lagen (1978:480) om ansvarighet i försöksverksamhet med närradio (prop. 1977/78:144). Denna lag hänvisar i stor utsträckning till radioansvarighetslagen (1966:756, RAL) som i sin tur bygger på tryckfrihetsförordningen (TF: omtryckt 1979:936). Lagtexten till lagen om ansvarighet i försöksverksamhet med närradio bör fogas till protokollet i detta ärende som *bilaga 1*.

Uppgiften att anordna försöksverksamheten med närradio och när-TV gavs till en kommitté som regeringen tillsatte kort efter riksdagens beslut om verksamheten. Med ledning av försöksverksamheten skulle kommittén allsidigt utreda villkor och förutsättningar för en ev. permanent verksamhet med närradio och när-TV. Kommittén, som antog namnet närradiokommittén¹, överlämnade våren 1981 betänkandet (SOU 1981:13) Närradio. Betänkandet innehåller förslag till dels en ny närradiolag som innebär att närradioverksamheten permanentas, dels en ny ansvarighetslag för sändningarna. Förslaget till en ny ansvarighetslag bör fogas till protokollet i detta ärende som *bilaga 2*.

¹ Ledamöter: riksdagsledamöterna Karl-Eric Norrby, ordförande, och Georg Andersson, pressekreteraren Britt-Marie Forslund, riksdagsledamoten Göthe Knutson samt redaktören Bo Swedberg.

Betänkandet har remissbehandlats. Av de sammanlagt 98 myndigheter, organisationer och andra instanser som har yttrat sig över betänkandet har endast justitiekanslern, hovrätten för Västra Sverige, upphovsrättsutredningen (Ju 1976:02), Svenska journalistförbundet, Sveriges frikyrkoråd, Betania missionsförening i Malmö, Medborgarskolan, Motormännens riksförbund, Stockholms socialdemokratiska ungdomsdistrikt, Stockholms och Järva närradioföreningar, Radio Klara, Piteå närradioförening, Föreningen Radio Sandviken, Sveriges DX-förbund, de närradiosändande organisationerna i Kumla samt Scientologikyrkans närradioverksamhet i Stockholm och Malmö särskilt berört förslaget till ansvarighetslag.

Chefen för utbildningsdepartementet kommer senare denna dag att föreslå att regeringen inhämtar lagrådets yttrande över förslag som innebär att närradioverksamheten får fastare former och successivt vidgas till att omfatta hela landet. I den lagrådsremissen finns en förteckning över samtliga remissinstanser. För min del vill jag nu ta upp frågan om en ny lag om ansvarigheten för närradion.

2 Tryckfrihetsförordningen och radioansvarighetslagen

Bestämmelserna i RAL, som är tillämpliga på sändningar från Sveriges Radio-koncernen, bygger på TF:s regler om periodiska skrifter och hänvisar i viss utsträckning till dessa regler (prop. 1966:156 s. 40 och 44). I TF och RAL regleras exklusivt i vilka fall straffrättsligt eller skadeståndsrättsligt ansvar får utkrävas för missbruk av yttrandefriheten i tryckt skrift resp. radioprogram. En förutsättning för ansvar är att det föreligger ett sådant brott som anges i 7 kap. 4 eller 5 § TF (1 kap. 3 § TF och 2 § RAL).

Såväl TF som RAL innebär att i princip bara en person anses straffrättsligt ansvarig för missbruk av yttrandefriheten. I första hand ansvarar enligt TF:s regler om periodisk skrift utgivaren av skriften (8 kap. 1 § första stycket) och enligt RAL en programutgivare (4 § första stycket). Det finns dock vissa skillnader mellan de två ansvarssystemen. I fråga om periodiska skrifter ansvarar i princip utgivaren för allt som publiceras, men när det gäller radioprogram förordnas en programutgivare för varje särskilt program (3 § första stycket RAL). En annan olikhet består i att det är möjligt att utse en ställföreträdare, som kan överta ansvaret, för utgivaren av en periodisk skrift men inte för en programutgivare (5 kap. 9 och 10 §§ TF). Vidare gäller att utgivaren av en periodisk skrift och ställföreträdaren för honom skall anmälas till en myndighet och anges på varje nummer eller häfte av skriften (5 kap. 4 och 9–11 §§ TF), medan programutgivare skall antecknas i ett register, som förs hos programföretaget och som är tillgängligt för allmänheten (3 § tredje stycket RAL).

I andra hand ligger det straffrättsliga ansvaret på ägaren av en periodisk skrift resp. den som utser programutgivare (8 kap. 2 § TF och 4 § tredje stycket RAL).

Den som är straffrättsligt ansvarig har enligt båda författningarna också det skadeståndsrättsliga ansvaret men delar detta med ägaren till den periodiska skriften resp. med programföretaget (11 kap. 1 och 2 §§ TF samt 6 § första och andra styckena RAL).

Med ensamansvaret sammanhänger den frihet från straffrättsligt ansvar och skadeståndsskyldighet som i allmänhet tillkommer den som lämnar ett meddelande för offentliggörande i en tryckt skrift eller ett radioprogram eller som anskaffar uppgifter i sådant syfte (1 kap. 1 § tredje och fjärde styckena TF samt 5 § andra stycket RAL). I princip gäller inte heller i övrigt något ansvar för medverkan till missbruk av yttrandefriheten (1 kap. 3 § TF och 5 § första stycket RAL). Det finns dock vissa undantag från dessa principer (1 kap. 9 § 3 och 7 kap. 3 § TF samt 5 § andra stycket RAL).

Både TF och RAL innehåller bestämmelser som är avsedda att skydda anonymiteten för den som har deltagit vid tillkomsten av en tryckt skrift resp. ett radioprogram (3 kap. TF samt 7 § tredje och fjärde styckena, 9 § och 9 a § RAL). Bestämmelserna avser bl. a. tystnadsplikt (3 kap. 3 § TF och 9 § RAL). I den delen kompletteras de av föreskrifter dels i 36 kap. 5 och 8 §§ samt 37 kap. 5 § rättegångsbalken (36 kap. 5 och 8 §§ ändrade senast 1981:510, 37 kap. 5 § ändrad senast 1977:1020), dels i 16 kap. 1 § sekretesslagen (1980:100; omtryckt 1980:880, 16 kap. 1 § ändrad senast 1981:511).

Reglerna om rättegången i mål som rör missbruk av yttrandefriheten är i stort sett desamma vare sig det gäller yttranden i tryckt skrift eller i radioprogram (12 kap. TF och 8 § RAL). Dessa regler innebär bl. a. att endast vissa tingsrätter är behöriga att ta upp sådana mål, att jury i princip skall medverka vid avgörandet och att justitiekanslern är åklagare.

Den skyldighet att bevara ett exemplar av tryckt skrift som gäller enligt 4 § lagen (1977:1016) med vissa bestämmelser på tryckfrihetsförordningens område har sin motsvarighet i 6 § förordningen (1967:226) om tillämpningen av radioansvarighetslagen (1966:756), där det föreskrivs att programföretagen inom Sveriges Radio skall ombesörja upptagning av varje program som sänds. I båda fallen har skyldigheten samband med justitiekanslerns tillsyn över att yttrandefriheten inte missbrukas.

Det kan tilläggas att ansvarigheten för radiosändningar av s.k. taltidningar för synskadade regleras på ett sätt som ansluter mycket nära till TF:s bestämmelser om ansvaret för periodiska skrifter. Regleringen finns i lagen (1981:509) om ansvarighet för radiotaltidningar.

Slutligen kan här nämnas att bl. a. frågor om ansvar för innehållet i tryckt skrift eller radioprogram f.n. utreds av yttrandefrihetsutredningen (Ju 1977:10).

3 Lagen om ansvarighet i försöksverksamhet med närradio

Lagen om ansvarighet i försöksverksamhet med närradio (i fortsättningen kallad ansvarighetslagen) gäller yttrandefriheten i ljudradio- och TV-program som sänds med stöd av lagen om försöksverksamhet med närradio (1 § första stycket ansvarighetslagen). För ljudradio- och TV-program används det gemensamma begreppet radioprogram.

Eftersom närradio- och när-TV-verksamheten är avsedd att bedrivas på ett sätt som i väsentliga hänseenden liknar pressens sätt att fungera ansluter reglerna om ansvar för program i närradio och när-TV nära till vad som gäller för tryckt periodisk skrift. I det stora hela överensstämmer reglerna i RAL med bestämmelserna om ansvar för innehållet i tryckt periodisk skrift. Regelsystemet i RAL har därför i princip gjorts tillämpligt också på program i närradio och när-TV (1 § andra stycket och 4–6 §§ ansvarighetslagen).

I vissa hänseenden gäller emellertid avvikelser från vad som föreskrivs i RAL. I första hand finns det en skillnad beträffande reglerna om programutgivare. Ansvarighetslagens regler är utformade närmast efter förebild av TF:s bestämmelser om utgivare för periodisk skrift. Programutgivare utses sålunda av den sammanslutning som har eller söker tillstånd att sända närradio. Han har ansvaret för alla program som sänds med stöd av ett tillstånd och blir alltså inte förordnad för varje program för sig. I likhet med vad som gäller för utgivare av periodisk skrift föreskrivs att programutgivaren skall ha hemvist här i landet och att han inte får vara omyndig eller i konkurstillstånd (2 § ansvarighetslagen).

Det är också möjligt att låta någon annan behörig person tillfälligt överta ansvaret som programutgivare. I TF finns utförliga regler om ställföreträdare för utgivare av periodisk skrift. Beträffande närradio och när-TV gäller en något enklare ordning. Programutgivaren kan tillfälligt ersättas med en annan person som utses av den sammanslutning som bedriver verksamheten. För ersättare gäller samma behörighetsvillkor som för programutgivaren. Ett uppdrag att vara ersättare skall vara tidsbegränsat. När den angivna tiden har gått ut, återinträder programutgivaren utan vidare i sina befogenheter (3 § ansvarighetslagen).

Reglerna i TF om ansvarig utgivare och i RAL om programutgivare syftar till att det skall vara lätt för allmänheten att ta reda på vem som är ansvarig för en skrift eller ett program. Även när det gäller ansvarigheten för närradio och när-TV har det ansetts viktigt att det utåt framgår klart och otvetydigt vem som bär ansvaret. Det finns därför i ansvarighetslagen föreskrifter som ålägger en sammanslutning, som avser att sända närradio och när-TV, en skyldighet att till den myndighet som prövar frågor om tillstånd att sända närradio (f.n. närradiokommittén) anmäla vem som har utsetts till programutgivare eller ersättare (2 § tredje stycket och 3 § första stycket ansvarighetslagen). Allmänheten kan då vända sig till denna myndighet för att få upplysningar.

I lagen om försöksverksamhet med närradio finns en bestämmelse som innebär att tillstånd att sända närradio eller när-TV inte får meddelas innan en behörig programutgivare har utsetts. En annan bestämmelse tillåter att myndigheten återkallar tillstånd att sända närradio eller när-TV, om radioprogram sänds trots att varken behörig programutgivare eller ersättare för programutgivare finns eller trots att anmälan inte har gjorts om vem som är utsedd till programutgivare eller ersättare. Med hänsyn härtill finns det i ansvarighetslagen inte några särskilda ansvarsregler för den som underlåter att vid behov se till att ny programutgivare utses eller att göra föreskriven anmälan eller som lämnar oriktiga uppgifter i anmälan (jfr 5 kap. 12 och 13 §§ TF).

Också i ett annat avseende gäller en avvikelse från bestämmelserna i RAL, nämligen i fråga om direktsändningar (1 § andra stycket, 4 § andra stycket och 6 § första stycket RAL). Flertalet föreskrifter i RAL är över huvud taget inte tillämpliga på vissa direktsändningar. I fråga om andra sådana sändningar kan programutgivarens ansvar flyttas över på de medverkande i ett program. Beträffande närradio och när-TV har det inte ansetts påkallat att ha olika regler om ansvaret för olika typer av program. Bestämmelserna i RAL angående direktsändningar är därför inte tillämpliga såvitt gäller närradio och när-TV.

I 6 och 7 §§ förordningen om tillämpningen av radioansvarighetslagen finns föreskrifter om skyldighet att ombesörja upptagning av radioprogram och att låta justitiekanslern och allmänheten ta del av sådana upptagningar. Bestämmelser av i huvudsak samma innebörd gäller också för radioprogram i närradio och när-TV (7 § ansvarighetslagen).

Underlåtenhet att iakttä de nämnda skyldigheterna är straffsanktionerad. I likhet med vad som gäller enligt 8–9 a §§ RAL är justitiekanslern åklagare (8 § ansvarighetslagen).

4 Förslaget om den fortsatta närradioverksamheten

I det förslag som chefen för utbildningsdepartementet lägger fram för regeringen senare denna dag (i fortsättningen kallat utbildningsdepartementets förslag) förordas att rätten att sända närradio regleras i en ny närradiolag, som skall ersätta den nuvarande lagen om försöksverksamhet med närradio och som skall träda i kraft den 1 juli 1982. Också försöksverksamheten med när-TV avses upphöra vid samma tidpunkt, men frågan om när-TV behandlas inte i förslaget utan chefen för utbildningsdepartementet avser att återkomma till den frågan. I den mån avvikelser i övrigt förekommer från den nuvarande lagen torde de inte ha någon betydelse för utformningen av reglerna om ansvarighet för närradion.

I fråga om det närmare innehållet i utbildningsdepartementets förslag kan följande nämnas.

Tillstånd att sända närradio skall kunna ges vissa sammanslutningar,

nämligen lokala ideella föreningar, församlingar inom svenska kyrkan och obligatoriska studerandesammanslutningar vid universitet och högskolor. En ny myndighet, närradionämnden, inrättas senast den 1 januari 1983 med uppgift att besluta om sändningstillstånd och villkor för sändningarna samt att utöva tillsyn över närradioverksamheten: (Närradiokommittén skall svara för myndighetsfunktionen till dess nämnden börjar sin verksamhet.) En förutsättning för tillstånd är att programutgivare har anmälts. Tillstånd skall kunna återkallas av nämnden, om en sammanslutning bryter mot de regler som gäller för dess sändningsverksamhet.

Sändningarna i närradio utgör rundradiosändningar, och i princip är radiolagen (1966:755) tillämplig på dem. Det förbud mot förhandsgranskning av radioprogram m. m. som finns i radiolagen gäller därmed också närradio. I princip har en sammanslutning som har sändningstillstånd frihet att utforma sina program inom de gränser ansvarighetsregleringen anger. Kommersiell reklam och s.k. sponsring skall dock inte få förekomma, och rätten att sända samma program över flera sändare begränsas.

5 Kommitténs förslag till en ny ansvarighetslag

Kommittén anser att bestämmelserna om ansvarigheten i en permanent närradioverksamhet bör kunna utformas på i huvudsak samma sätt som motsvarande regler för försöksverksamheten. I ett avseende föreslår kommittén dock en annan lösning, nämligen såvitt gäller ersättare för den ansvarige programutgivaren.

F. n. har sammanslutningarna möjlighet att utse en tillfällig ersättare för programutgivaren för en begränsad tidsperiod. Det åligger sammanslutningarna att till närradiokommittén anmäla vem som är ersättare och för vilken tid denne har utsetts. Enligt kommittén har så gott som alla sammanslutningarna utnyttjat möjligheten att redan från början anmäla en ersättare och har samtidigt genom person- och konkursbevis styrkt dennes behörighet. Kommittén har i sina kontakter med sammanslutningarna också erfärut att det har varit vanligt att ersättare har tjänstgjort som programutgivare. Emellertid har endast ett fåtal sammanslutningar anmält under vilka tider som den tillfällige ersättaren har tjänstgjort i den ordinarie programutgivarens ställe. De flesta sammanslutningarna tycks ha haft den uppfattningen att det, sedan anmälan har gjorts, har varit tillåtet att låta ansvaret växla utan att varje gång anmäla detta till kommittén. Det har samtidigt framgått att det finns ett allmänt behov av att ibland kunna sätta in en ersättare i programutgivarens ställe.

Enligt kommitténs uppfattning kan man tillgodose behovet av ersättare genom att införa en ännu mer konsekvent likformighet med utgivaransvaret för periodiska skrifter. Kommittén föreslår att en sammanslutning skall kunna anmäla en ersättare för programutgivaren till närradionämnden, som kontrollerar att behörighetskraven är uppfyllda. Uppgiften att vara utgivare

skall sedan kunna fördelas mellan de båda utgivarna utan någon ytterligare anmälan till nämnden. För att man utifrån enkelt skall kunna få reda på vem som faktiskt ansvarar för en viss sändning skall krävas att den ansvariges namn annonseras i varje sändning. I ett eventuellt ansvarsärende finns därmed uppgiften om den ansvarige utgivaren på referensbandet.

6 Remissyttrandena

Remissinstanserna har inte haft någon invändning mot kommitténs förslag att nuvarande ansvarighetsreglering i huvudsak skall behållas i en permanent lagstiftning. Förslaget att det i varje program skall anges vem som är programutgivare föranleder uttryckligen ingen erinran eller tillstyrks särskilt av *justitiekanslern*, *Sveriges frikyrkoråd*, *Medborgarskolan*, *Stockholms närradioförening*, *Motormännens riksförbund* och *Stockholms socialdemokratiska ungdomsdistrikt*. Närradioföreningarna *Radio Klara*, *Piteå närradioförening* och *Föreningen Radio Sandviken* är däremot kritiska till förslaget.

Radio Klara anser att det är tillräckligt att programutgivare annonseras i program när ordinarie programutgivare ersätts med någon annan. *Piteå närradioförening* har uppfattningen att det bör räcka med att det i varje program anges vilken sammanslutning och programproducent som har svarat för programmet, eftersom den ansvarige programutgivaren eller ersättaren då lätt kan spåras. *Föreningen Radio Sandviken* förklarar att det i första hand rör sig om ett internt problem som bör lösas på annat sätt än det föreslagna; främst genom information.

Hovrätten för Västra Sverige gör vissa anmärkningar av redaktionell natur i fråga om lagförslagets utformning. Dessutom påpekar hovrätten att kommittén inte har redovisat några egentliga skäl för sitt förslag att Stockholms tingsrätt, som är exklusivt forum för mål om radio- och TV-utsändningar i strid mot upphovsrättslagen eller lagen om rätt till fotografisk bild, skall vara exklusivt forum även i mål av motsvarande slag i fråga om närradiosändningar. Hovrätten finner det naturligt att sådana mål, som inte kan antas ha någon närmare anknytning till Stockholm, handläggs vid tvistemålsforum enligt de allmänna reglerna i rättegångsbalken.

En annan fråga som remissinstanserna har uppmärksammat är skyldigheten för närradiosammanslutningarna att ombesörja upptagningar av närradioprogram och att bevara upptagningarna i sex månader. Kommitténs förslag att överföra reglerna härom till en ny ansvarighetslag tillstyrks av flertalet av de instanser som yttrar sig i frågan. Två organisationer, *Sveriges DX-förbund* och *Järva närradioförening*, för dock fram tanken att tre månader skulle vara en tillräcklig bevarandetid. *Betania missionsförening i Malmö*, *Radio Klara* och *Stockholms socialdemokratiska ungdomsdistrikt* förordar att upptagningarna ombesörjs av televerket. *Upphovsrättsutredningen* anmärker att möjligheten att utan avtal med upphovsmännen göra

sådana s.k. efemära upptagningar endast finns för radioföretag enligt 22 § upphovsrättslagen (1960:729) och i princip får göras bara med dessas egen utrustning.

7 Föredragandens överväganden

I likhet med kommittén och remissinstanserna anser jag att den nuvarande ansvarighetslagen bör ersättas med en ny lag med i huvudsak samma innehåll som den nuvarande lagen.

Kommittén har föreslagit att den nuvarande regleringen av ansvarighetsfrågorna ändras på en punkt. Med anledning av de erfarenheter som föreligger från försöksverksamheten förordar kommittén i fråga om ersättare för programutgivare en ordning som i princip överensstämmer med vad som enligt TF gäller i fråga om periodisk skrift.

Enligt den nuvarande ansvarighetslagen kan en sammanslutning som bedriver närradioverksamhet utse ersättare bara för en begränsad tidsperiod. Varje gång ersättaren skall tjänstgöra skall detta anmälas till den myndighet som prövar frågor om tillstånd att sända närradio, dvs. f.n. närradiokommittén. Kommittén föreslår att sammanslutningen skall kunna anmäla en ersättare en gång för alla och sedan inte behöva göra någon anmälan vid varje byte. Uppgift om vem som är ansvarig programutgivare för en viss sändning skall i stället lämnas i själva sändningen (jfr 5 kap. 9 och 11 §§ TF). Bland de remissinstanser som har yttrat sig i denna del ansluter sig flertalet till kommitténs förslag.

För egen del har jag förstäelse för att det för en sammanslutning som sänder närradio är praktiskt att ha en ständig ersättare som kan träda i stället för den ordinarie programutgivaren. Dessutom underlättar det givetvis för den som bedriver verksamheten om inte anmälan behöver göras varje gång ersättaren skall tjänstgöra.

Å andra sidan är det emellertid viktigt att det utåt framstår som klart och otvetydigt vem som har ansvaret för en sändning. Inte minst betydelsefullt är det att säkerställa att man i efterhand har bevis om vem som bär ansvaret för vad som har yttrats i en sändning. Detta är en förutsättning för att ensamansvaret och anonymitetsskyddet skall kunna upprätthållas. När det gäller periodiska skrifter kan man räkna med att det i efterhand går att få tag i ett exemplar med uppgift om vem som är ansvarig utgivare. En motsvarande möjlighet i fråga om sändningar i närradion skulle som kommittén har föreslagit bestå i att det i sändningarna anges vem som är ansvarig. Denna lösning har i huvudsak vunnit remissinstansernas anslutning. Även jag kan godta att sammanslutningarna själva får svara för de upplysningar i saken som behövs om vem som är ansvarig för en sändning. Emellertid vill jag föreslå en viss förenkling av kommitténs förslag.

Enligt min mening bör en sammanslutning i förväg kunna anmäla en eller flera ersättare för obestämd tid. Det bör vara tillräckligt att uppgift om vem

som tjänstgör som programutgivare lämnas bara i sändningar av program för vilka en ersättare ansvarar i den ordinarie programutgivarens ställe. Någon upplysning om att den ordinarie programutgivaren tjänstgör behövs inte. Saknas uppgift om programutgivare i en sändning, bör ansvaret alltså vila på den ordinarie programutgivaren. Genom en sådan ordning underlättas förfarandet för den som bedriver närradioverksamhet samtidigt som det skapas tillräckliga garantier för att man i efterhand kan fastställa vem som har varit ansvarig för en viss sändning. Som ett komplement bör det – som kommittén också har föreslagit – i sändningen anges vilken sammanslutning som sänder programmet. Till skillnad mot kommittén anser jag att de uppgifter som nu har nämnts inte bör lämnas i inledningen till program utan i slutet. Den som anser att något otillåtet har förekommit i programmet har därigenom bättre möjligheter att påtala detta än om uppgifterna lämnas inledningsvis. Det bör ankomma på tillståndsmyndigheten att informera närradiosammanslutningarna om hur systemet skall fungera.

I fråga om den närmare utformningen i övrigt av den nya lagen anser jag att bestämmelserna i den nuvarande ansvarighetslagen med vissa redaktionella justeringar i allt väsentligt kan flyttas över oförändrade.

Med anledning av vad hovrätten för Västra Sverige har anfört om forum i mål om yttrandefrihetsbrott o.d. i närradiosändningar vill jag framhålla att det kan förutsättas att antalet sådana mål blir litet. Några större praktiska olägenheter kan därför knappast uppstå, om Stockholms tingsrätt, som enligt huvudregeln i 8 § RAL är forum i motsvarande mål som rör Sveriges Radios sändningar, normalt är forum också i mål som gäller närradio. Jag anser därför att det saknas tillräckliga skäl att gå ifrån den ordning som har gällt under försöksverksamheten och som har godtagits av övriga remissinstanser. Jag tillstyrker alltså kommitténs förslag på denna punkt.

Slutligen anser jag i likhet med kommittén och flertalet remissinstanser att de nuvarande reglerna om skyldighet för närradiosammanslutningarna att spela in radioprogram i sak är lämpliga. På grund av upphovsrättsutredningens uttalande rörande de s.k. efemära upptagningarna vill jag erinra om att regleringen i den nuvarande ansvarighetslagen bygger på att närradiosammanslutningarna betraktas som radioföretag i upphovsrättslagens mening. Ett liknande synsätt ligger till grund för motsvarande regler i lagen om ansvarighet för radiotaltidningar. Jag utgår från att kommittén, som den antyder i sitt remissyttrande, kommer att behandla denna fråga i sin fortsatta översyn av upphovsrättslagstiftningen.

8 Upprättade lagförslag

I enlighet med vad jag nu har anfört har inom justitiedepartementet upprättats förslag till

1. lag om ansvarighet för närradio,

2. lag om ändring i rättegångsbalken,
3. lag om ändring i sekretesslagen (1980:100).

Förslagen bör fogas till regeringsprotokollet i detta ärende som *bilaga 3*¹.

9 Specialmotivering

9.1 Förslaget till lag om ansvarighet för närradio

Den av kommittén föreslagna rubriken på lagen – närradioansvarighetslag – har i departementsförslaget ersatts med den mera lättlästa rubriken lag om ansvarighet för närradio.

1 §

Första stycket är utformat efter förebild av 1 § första stycket RAL. Eftersom närradiolagen skall avse endast ljudradioprogram, gäller den nya ansvarighetslagen yttrandefriheten i sådana program. Det har emellertid ansetts onödigt att i lagens övriga bestämmelser uttryckligen ange att de avser enbart ljudradioprogram. Där används i stället begreppet radioprogram. Om närradiolagens tillämpningsområde skulle utvidgas till att omfatta också när-TV, får första stycket justeras så att också när-TV-program faller under ansvarighetsregleringen.

Andra stycket överensstämmer – fränsett några redaktionella justeringar – med 1 § andra stycket i den nuvarande ansvarighetslagen. Bestämmelserna innebär att RAL:s föreskrifter om vad som är missbruk av yttrandefriheten (2 §), meddelarskydd m.m. (5 § andra stycket, 7 § första, tredje och fjärde styckena), forum i mål om yttrandefrihetsbrott m.m. (8 §), tystnadsplikt (9 §) och efterforskningsförbud (9 a §) är tillämpliga också på närradioprogram. Eftersom dessa bestämmelser i RAL innehåller uttryck som inte utan vidare kan tillämpas på närradion, anges att RAL:s begrepp radioprogram, programföretag och RAL i stället skall avse närradioprogram, närradiosammanslutning och den nya ansvarighetslagen.

Lika litet som TF och RAL reglerar den nya ansvarighetslagen alla frågor som rör yttrandefriheten i mediät. Därför görs sist i andra stycket en allmän hänvisning till bestämmelser i andra författningar. Som exempel kan nämnas skadeståndslagens föreskrifter om bestämmande av skadestånd.

2 §

Bortsett från redaktionella ändringar överensstämmer denna paragraf med 2 § i den nuvarande ansvarighetslagen.

3 §

I denna paragraf återfinns de nya bestämmelserna om ersättare. De har kommenterats i avsnitt 7.

¹ Bilagan har uteslutits här. Fränsett en redaktionell ändring är förslagen likalydande med dem som är fogade till propositionen.

4 §

Paragrafen, som saknar motsvarighet i den nuvarande ansvarighetslagen, innehåller föreskrifter om vissa uppgifter som skall lämnas i slutet av en sändning av ett närradioprogram. Uppgift om vilken sammanslutning som sänder programmet skall alltid lämnas. Detta har betydelse bl. a för att en enskild som anser sig kränkt skall få veta mot vem han skall vända sig och hos vem han kan få tillgång till en inspelning av programmet (se 8 §). Om en ersättare tjänstgör i den ordinarie programutgivarens ställe, skall uppgift om vem som tjänstgör lämnas samtidigt. Sägs inget, vilar ansvaret på den ordinarie programutgivaren som skall finnas anmäld hos tillståndsmyndigheten (5 §). Allmänheten kan alltså där få upplysning om vem som är programutgivare och också närmare uppgifter om sammanslutningen och om en ersättare som tjänstgör som programutgivare.

Till skillnad från kommitténs förslag saknar 4 § krav på att sändarens placering och frekvens skall anges i en sändning. Något behov av sådana uppgifter finns inte, eftersom närradio skall få sändas bara från sändare som televerket ställer till förfogande.

5-9 §§

Paragraferna motsvarar, med vissa redaktionella justeringar, 4-8 §§ i nuvarande ansvarighetslag. I 5 § anges dock som en följd av det nya systemet med ersättare att den som är anmäld som ersättare är ansvarig i den ordinarie programutgivarens ställe för ett program för vilket han i sändningen av programmet anges vara programutgivare. Enligt andra stycket i 5 § vilar det straffrättsliga ansvaret i andra hand på den som är företrädare för närradiosammanslutningen. Vilken eller vilka personer som skall anses ansvariga får avgöras efter allmänna straffrättsliga principer om straffansvar för juridiska personers företrädare (se Vissa specialstraffrättsliga problem, Ds Ju 1975:23, s. 128 ff).

Ikraftträdande m.m

Den nya ansvarighetslagen föreslås träda i kraft samtidigt med den nya närradiolagen, dvs. den 1 juli 1982. Eftersom också försöksverksamheten med när-TV skall avslutas då, föreslås att den nuvarande ansvarighetslagen upphör att gälla vid samma tidpunkt. Att den nuvarande lagen upphör att gälla bör dock inte medföra att det därefter i fråga om radioprogram i sändningar i försöksverksamheten tillämpas andra regler än de som gällde då denna pågick. Därför föreskrivs att den nuvarande ansvarighetslagen fortfarande skall gälla i fråga om radioprogram som avses i lagen om försöksverksamhet med närradio.

9.2 Förslaget till lag om ändring i rättegångsbalken

I den uppräknings av tystnadsplikter på massmedieområdet som finns i sista stycket i 36 kap. 5 § rättegångsbalken ersätter den nya ansvarighetslagen den nuvarande. Den nu gällande lydelsen bör emellertid även efter den 1 juli 1982 tillämpas när det är fråga om vittnesförhör med någon som har tystnadsplikt enligt den nuvarande ansvarighetslagen. En övergångsbestämmelse av denna innebörd föreslås därför.

9.3 Förslaget till lag om ändring i sekretesslagen (1980:100)

Förslaget till en ny lag om ansvarighet för närradio har föranlett en konsekvensändring i 16 kap. 1 § 2 sekretesslagen.

De nya bestämmelserna bör inte leda till att straff för den som bryter mot tystnadsplikten enligt den nuvarande ansvarighetslagen inte kan ådömas efter den 1 juli 1982 på grund av att denna tystnadsplikt då inte längre finns med i uppräknings i 16 kap. 1 § sekretesslagen av vilka tystnadsplikter som bryter igenom meddelarfriheten enligt TF. Det föreslås därför i en övergångsbestämmelse att de äldre bestämmelserna alltså skall tillämpas i fråga om brott mot tystnadsplikt enligt 1 § lagen (1978:480) om ansvarighet i försöksverksamhet med närradio.

10 Hemställan

Jag hemställer att lagrådets yttrande inhämtas över förslagen till

1. lag om ansvarighet för närradio,
2. lag om ändring i rättegångsbalken,
3. lag om ändring i sekretesslagen (1980:100).

11 Beslut

Regeringen beslutar i enlighet med föredragandens hemställan.

*Bilaga 1***Lagen (1978:480) om ansvarighet i försöksverksamhet med närradio**

1 § Denna lag gäller yttrandefriheten i ljudradio- och televisionsprogram (radioprogram) som sänds med stöd av lagen (1978:479) om försöksverksamhet med närradio.

Föreskrifterna i 2 §, 5 § andra stycket, 7 § första, tredje och fjärde styckena samt 8–9 a §§ radioansvarighetslagen (1966:756) är tillämpliga på radioprogram som anges i första stycket. Därvid skall vad som sägs om radioprogram, programföretag och radioansvarighetslagen i stället avse program som anges i första stycket, sammanslutning som har tillstånd att sända närradio samt denna lag. I frågor som inte behandlas i de angivna föreskrifterna i radioansvarighetslagen eller i denna lag gäller vad som föreskrivs i annan författning.

2 § Sammanslutning, som avser att sända närradio, skall för programverksamheten utse en programutgivare med uppgift att förebygga yttrandefrihetsbrott. Ingenting får sändas mot programutgivarens vilja.

Programutgivaren skall vara myndig och ha hemvist i Sverige. Han får inte vara i konkursstillstånd. Upphör den som är utsedd till programutgivare att vara behörig eller upphör annars hans uppdrag, skall sammanslutningen omedelbart utse ny programutgivare.

Sammanslutningen skall till den myndighet, som prövar frågor om tillstånd att sända närradio, anmäla vem som är programutgivare.

3 § Sammanslutningen får utse en person såsom tillfällig ersättare att tjänstgöra i stället för programutgivaren under viss angiven tid. Sammanslutningen skall till den myndighet som leder försöksverksamheten anmäla vem som är ersättare och för vilken tid han har utsetts.

I övrigt gäller föreskrifterna i 2 § första och andra styckena i fråga om ersättare.

4 § Den som är anmäld som programutgivare är ansvarig för yttrandefrihetsbrott i radioprogram som sänds av sammanslutningen. Den som är anmäld som ersättare för programutgivare är dock ansvarig för program som sänds under den tid för vilken han är utsedd.

Är den som är anmäld som programutgivare eller ersättare inte behörig eller har uppdraget som programutgivare eller ersättare upphört, vilar det ansvar för yttrandefrihetsbrott som programutgivaren eller ersättaren skulle ha burit i stället på den som är ställföreträdare för sammanslutningen.

Ansvar för yttrandefrihetsbrott i radioprogram eller för medverkan till sådant brott får inte ådömas annan än den som är ansvarig enligt första eller andra stycket.

5 § För skada på grund av yttrandefrihetsbrott i radioprogram svarar den som enligt 4 § är ansvarig för brottet.

Sammanslutningen är skyldig att jämte den för brottet ansvarige ersätta skadan.

Skadeståndsskyldighet får inte åläggas annan än den som är ansvarig för skadan enligt första eller andra stycket.

6 § Den som enligt 4 § är ansvarig för innehållet i radioprogram skall anses ha haft kännedom om innehållet och ha medgett att programmet sändes.

7 § Sammanslutningen skall ombesörja upptagning av varje program som sänds och skall bevara upptagningen minst sex månader från sändningen. Rätt att kostnadsfritt taga del av upptagning av radioprogram och få utskrift av vad som har yttrats i program har

1. justitiekanslern.

2. enskild, om han anser att yttrandefrihetsbrott mot honom har begåtts i programmet eller att han har lidit skada på grund av yttrandefrihetsbrott i programmet och det ej är uppenbart att han inte berörs av programmet på ett sådant sätt att han kan vara målsägande.

8 § Den som uppsåtligen eller av oaktsamhet underlåter att fullgöra skyldighet enligt 7 § att ombesörja upptagning av radioprogram eller att bevara eller tillhandahålla sådan upptagning skall dömas till böter eller fängelse i högst ett år.

I mål om ansvar för brott som avses i första stycket är justitiekanslern åklagare.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1978.

Kommitténs lagförslag

Förslag till Närradioansvarighetslag

Härigenom föreskrivs följande.

1 §

Denna lag gäller yttrandefriheten i radioprogram som sänds med stöd av närradiolagen (1982:000).

Föreskrifterna i 2 §, 5 § andra stycket, 7 § första, tredje och fjärde styckena samt 8–9 a §§ radioansvarighetslagen (1966:756) är tillämpliga på radioprogram som anges i första stycket. Därvid skall vad som sägs om radioprogram, programföretag och radioansvarighetslagen i stället avse program som anges i första stycket, sammanslutning som har tillstånd att sända närradio samt denna lag. I frågor som inte behandlas i de angivna föreskrifterna i radioansvarighetslagen eller i denna lag gäller vad som föreskrivs i annan författning.

2 §

En sammanslutning, som avser att sända närradio, skall för programverksamheten utse en programutgivare med uppgift att förebygga yttrandefrihetsbrott. Ingenting får sändas mot programutgivarens vilja.

Programutgivaren skall vara myndig och ha hemvist i Sverige. Han får inte vara i konkurstillstånd. Upphör den som är utsedd till programutgivare att vara behörig eller upphör annars hans uppdrag, skall sammanslutningen omedelbart utse en ny programutgivare.

Sammanslutningen skall till den myndighet som prövar frågor om tillstånd att sända närradio anmäla vem som är programutgivare.

3 §

Sammanslutningen får utse en person som ersättare att tjänstgöra i stället för programutgivaren. Föreskrifterna i 2 § gäller också för ersättaren.

4 §

I inledningen till varje närradioprogram skall, förutom sändarens placering och frekvens, meddelas vilken sammanslutning som har tillstånd att sända och vem som tjänstgör som programutgivare.

5 §

Den som är programutgivare för ett radioprogram är ansvarig för yttrandefrihetsbrott i programmet.

Är programutgivaren inte behörig eller har uppdraget som programutgivare upphört, vilar ansvaret i stället på den som är ställföreträdare för sammanslutningen.

Ansvar för yttrandefrihetsbrott i ett radioprogram eller för medverkan till sådant brott får inte ådömas annan än den som är ansvarig enligt första eller andra stycket.

6 §

För skada på grund av yttrandefrihetsbrott i ett radioprogram svarar den som enligt 5 § är ansvarig för brottet.

Sammanslutningen är skyldig att tillsammans med den för brottet ansvarige ersätta skadan.

Skadeståndsskyldighet får inte åläggas annan än den som är ansvarig för skadan enligt första eller andra stycket.

7 §

Den som enligt 5 § är ansvarig för innehållet i ett radioprogram skall anses ha haft kännedom om innehållet och ha medgett att programmet sändes.

8 §

Sammanslutningen skall se till att varje program som sänds spelas in och att inspelningen bevaras minst sex månader från sändningen. Rätt att kostnadsfritt ta del av en sådan inspelning och få utskrift av vad som har yttrats i programmet har

1. justitiekanslern,
2. en enskild, om han anser att ett yttrandefrihetsbrott mot honom har begåtts i programmet eller att han har lidit skada på grund av ett yttrandefrihetsbrott i programmet och det inte är uppenbart att han inte berörs av programmet på ett sådant sätt att han kan vara målsägande.

9 §

Den som uppsåtligen eller av oaktsamhet underlåter att fullgöra någon av sina skyldigheter enligt 4 eller 8 §§ skall dömas till böter eller fängelse i högst ett år.

I mål om ansvar för sådant brott som avses i första stycket är justitiekanslern åklagare.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1982, då lagen (1978:480) om ansvarighet i försöksverksamhet med närradio skall upphöra att gälla.

LAGRÅDET

Utdrag
PROTOKOLL
vid sammanträde
1982-02-16

Närvarande: justitierådet Fredlund, regeringsrådet Brodén, f. d. justitierådet Ljungar.

Enligt lagrådet den 15 januari 1982 tillhandakommet utdrag av protokoll vid regeringssammanträde den 14 januari 1982 har regeringen på hemställan av statsrådet och chefen för justitiedepartementet beslutat inhämta lagrådets yttrande över förslag till

1. lag om ansvarighet för närradio,
2. lag om ändring i rättegångsbalken,
3. lag om ändring i sekretesslagen (1980:100).

Förslagen har inför lagrådet föredragits av hovrättsassessorn Göran Regner.

Förslagen föranleder följande yttrande av *lagrådet*:

1 Förslaget till lag om ansvarighet för närradio

4 §

Denna paragraf upptar förpliktelser i två hänseenden: dels skall varje sändning av ett radioprogram avslutas med uppgift om vilken sammanslutning som sänder programmet, dels skall i fall när en ersättare tjänstgör som programutgivare uppgift lämnas om vem som tjänstgör. Någon påföljd vid åsidosättande av förpliktelserna föreslås ej.

Syftet med kravet att lämna besked om ersättare är givetvis att underlätta för lyssnare att mot rätt person kunna rikta invändningar i anledning av otillåtna inslag i programmen. Av 5 § följer emellertid, att den ordinarie programutgivaren är ansvarig för program i vilket en tjänstgörande ersättare ej angivits som programutgivare. Allmänhetens intresse synes därmed vara tillgodosett utan att det erfordras någon regel om t. ex. straffpåföljd vid underlåtenhet att i program ge besked om ersättare. Att införa straffpåföljd enbart av hänsyn till den ordinarie programutgivaren synes ej erforderligt.

Vad angår kravet att i program ge besked om sändande sammanslutning är läget dock ett annat. Här gör sig mera omedelbart gällande det grundläggande synsättet, att man ej bör i lagtext ta in ett påbud som, i avsaknad av påföljdsregel, i själva verket ej förpliktar till någonting. Att nu avsett krav i 4 § uppfylles är inte heller oväsentligt för den allmänhet till vilken

programmen riktas. Lagrådet förordar därför, att någon form av påföljd stadgas genom att antingen 9 § förses med ytterligare en straffbestämmelse eller det samtidigt härmed behandlade förslaget till närradiolag kompletteras med bestämmelse om möjlighet att återkalla sändningstillstånd om kravet åsidosätts. Sker det senare kan övervägas att låta bestämmelsen ta sikte på 4 § i dess helhet.

I syfte att framhäva, att inte endast beskedet om sändande sammanslutning utan även uppgiften om ersättare skall lämnas i slutet av programmet förordas, att 4 § får följande utformning:

”Varje sändning av ett radioprogram skall innehålla uppgift om vilken sammanslutning som sänder programmet. Om en ersättare för programutgivaren tjänstgör i dennes ställe, skall uppgift lämnas också om vem som tjänstgör. Sändningen skall avslutas med dessa uppgifter.”

2 och 3 Övriga lagförslag

Lagrrådet lämnar förslagen utan erinran.

JUSTITIEDEPARTEMENTET

Utdrag
PROTOKOLL
vid regeringssammanträde
1982-03-08

Närvarande: statsministern Fälldin, ordförande, och statsråden Ullsten, Wikström, Friggebo, Dahlgren, Åsling, Söder, Johansson, Wirtén, Andersson, Boo, Petri, Eliasson, Gustafsson, Tillander, Ahrland, Molin

Föredragande: statsrådet Petri

Proposition om ansvarighet för närradio

Föredraganden anmäler lagrådets yttrande¹ över förslag till

1. lag om ansvarighet för närradio,
2. lag om ändring i rättegångsbalken,
3. lag om ändring i sekretesslagen (1980:100).

Föredraganden redogör för lagrådets yttrande och anför.

Lagrådet har lämnat de remitterade förslagen utan erinran utom såvitt gäller 4 § i förslaget till lag om ansvarighet för närradio. Lagrådet förordar att någon form av påföljd föreskrivs för den som underlåter att uppfylla skyldigheten enligt 4 § att i ett närradioprogram ange vilken sammanslutning som sänder programmet. Vidare föreslår lagrådet ett förtydligande av paragrafen.

Om det någon gång skulle inträffa att en sändning avslutas utan att uppgift lämnas om vilken sammanslutning som har sänt programmet, har den som anser sig kränkt av programmet möjlighet att vända sig till närradiomyndigheten för att få veta vilken sammanslutning som har sänt. Denna ordning som har gällt under försöksverksamheten har såvitt är bekant inte orsakat några problem. Med hänsyn härtill anser jag att skyldigheten att ange vilken sammanslutning som sänder inte behöver föras med någon särskild sanktion för det fallet att skyldigheten inte iakttas. Skulle det emellertid visa sig att sammanslutningarna inte uppfyller kravet i 4 § och att detta medför svårigheter för enskilda eller för det allmänna, är jag givetvis beredd att ta uppsaken på nytt. En redaktionell ändring bör dock göras i paragrafen i linje med lagrådets förslag.

Chefen för utbildningsdepartementet kommer senare denna dag att

hemställa att regeringen genom proposition föreslår riksdagen att anta förslag till närradiolag m. m. Därvid avser han att förorda att lagförslaget förses med en övergångsbestämmelse som innebär att den försöksverksamhet med när-TV som pågår vid utgången av juni 1982 skall kunna fortsätta till den 1 januari 1984. Eftersom denna verksamhet skall ske enligt lagen (1978:479) om försöksverksamhet med närradio, som alltså skall fortsätta att gälla i vissa delar under en övergångsperiod, innebär den av mig föreslagna övergångsbestämmelsen till lagen om ansvarighet för närradio att 1978 års ansvarighetslag kommer att gälla också i fråga om när-TV-program som sänds under tiden den 1 juli 1982–den 31 december 1983.

För egen del kommer jag snare denna dag att hemställa att regeringen genom proposition föreslår riksdagen att anta förslag om ansvarighet för taltidningar. Jag avser att också i det sammanhanget föreslå ändringar i 36 kap. 5 § rättegångsbalken och 16 kap. 1 § 2 sekretesslagen. Dessa förslag till ändringar kommer att vara utformade med hänsyn tagen till förslagen i förevarande lagstiftningsärende om ändringar i samma paragrafer. Det betyder att riksdagen – om den antar både propositionen om ansvarighet för närradio och propositionen om ansvarighet för taltidningar – bara bör besluta de ändringar i rättegångsbalken och sekretesslagen som läggs fram i den senare propositionen.

Med hänvisning till det som jag nu har anfört hemställer jag att regeringen föreslår riksdagen att anta de av lagrådet granskade lagförslagen med den nämnda ändringen.

Regeringen ansluter sig till föredragandens överväganden och beslutar att genom proposition föreslå riksdagen att anta de förslag som föredraganden har lagt fram.

Innehållsförteckning

Proposition	1
Propositionens huvudsakliga innehåll	1
Lagförslag	2
1 Lag om ansvarighet för närradio	2
2 Lag om ändring i rättegångsbalken	4
3 Lag om ändring i sekretesslagen (1980:100)	5
Utdrag av protokoll vid regeringssammanträde den 14 januari 1982	6
1 Inledning	6
2 Tryckfrihetsförordningen och radioansvarighetslagen	7
3 Lagen om ansvarighet i försöksverksamhet med närradio	9
4 Förslaget om den fortsatta närradioverksamheten	10
5 Kommitténs förslag till en ny ansvarighetslag	11
6 Remissyttrandena	12
7 Föredragandens överväganden	13
8 Upprättade lagförslag	14
9 Specialmotivering	15
9.1 Förslaget till lag om ansvarighet för närradio	15
9.2 Förslaget till lag om ändring i rättegångsbalken	17
9.3 Förslaget till lag om ändring i sekretesslagen (1980:100)	17
10 Hemställan	17
11 Beslut	17
<i>Bilaga 1</i> Lagen (1978:480) om ansvarighet i försöksverksamhet med närradio	18
<i>Bilaga 2</i> Kommitténs lagförslag	20
Utdrag av lagrådets protokoll den 16 februari 1982	22
Utdrag av protokoll vid regeringssammanträde den 8 mars 1982...	24